

Mineralene i Bjønndalen Brug

Av: O.T. Ljøstad

I Nittedal, noen få kilometer nord for Oslos grense, ligger det et stort pukkverk som heter Bjønndalen Bruk. Pukkmassen som drives ut er porfyr/basalt. Flere steder går det mineralførende kalkspat og kvartsganger, og bergarten har også mange mineralfylte hulrom.

Gjennom flere år har bruddet blitt besøkt av mineralsamlere, og mange pene mineralstuffer er møysomlig meislet ut av den harde bergarten. Som grunnlag for denne enkle mineralbeskrivelsen har jeg gått ut fra samlingene til Burny Iversen, Arne Moløkken og undertegnede. Alle fra Elverum.

De som jobber i bruddet har alltid vært venlig innstilt til mineralsamlere. De sier alltid ja når man spør om lov til å komme inn i bruddet. Det er helt klart at lista ikke er komplet. Hvis noen har funnet andre mineraler, ville det være interessant å få vite det slik at vi kan skrive om det i seinere nummer av NAGS-nytt. Her er en oversikt over mineralene som vi tre fra Elverum har funnet i bruddet.

SULFIDER

Blyglans: Forekommer som metalliske spaltestykker og som dårlig utviklede krystaller. Finnes sammen med sinkblende, kobberkis og hematitt. Uten interesse for oss mikrosamlere.

Kobberkis: Forekommer som krystallinske korn uten interesse for oss mikrosamlere. Finnes sammen med blyglans, sinkblende og hematitt.

Pyritt: Er det eneste sulfidet jeg har sett som er av en slik kvalitet at det har samlerinteresse. Pyritt er funnet i opptil 1-2 cm store krystaller i meget varierte krystallformer. Ellers er kuben den vanligste krystallformen. De beste mikrokrystallene jeg har sett er etset ut av kalkspatfylte hulrom.

Sinkblende: Forekommer som brune spaltestykker. En sjelden gang har jeg også sett dårlig utviklede, ca 5 mm store krystaller. Finnes sammen med blyglans, kobberkis, og hematitt. Uinteressant som mikro.

SILIKATER

Epidot: Forekommer som 1-2 mm store krystaller i hulrom i porfyren, og i hulrom sammen med rosa feltspat. Med litt flaks kan man finne ganske klare, skarpe krystaller som kan gi pene monteringer.

Feltspat: Forekommer i basalten og i hulrom. Jeg har aldri sett feltspat i gode krystaller, så mineralet er antagelig uinteressant som mikro.

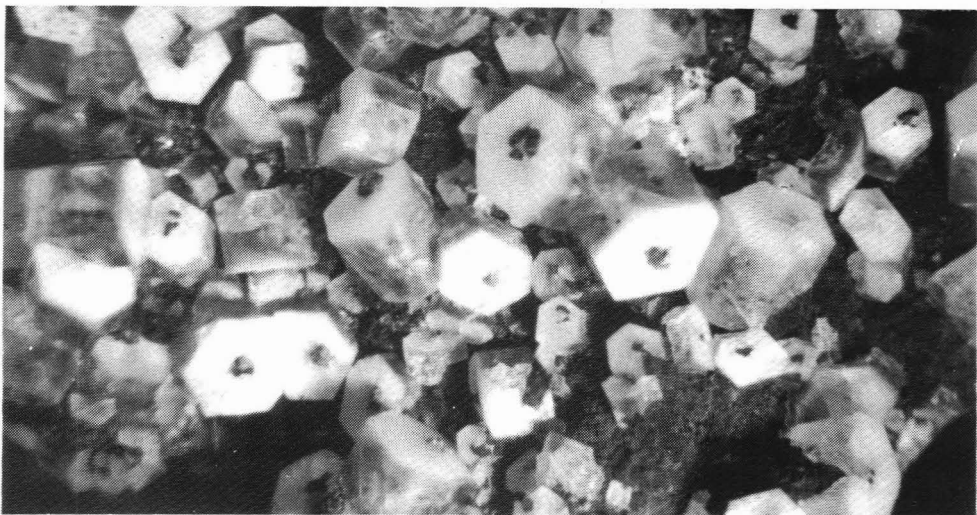
Granat: For noen år siden ble det funnet grønne granater i kilostore stykker. Granatene har en størrelse på ca 3 mm. De har antagelig opprinnelig ligget i kalkspat som siden er etset bort. I hulrom i denne granatmassen er det fine grupper av dodekaedriske krystaller.

Kloritt: Hulrom i porfyren/basalten kan ofte være fylt av grønn kloritt. Mineralet som sådan har liten interesse, men der det forekommer sammen med andre mineraler, f.eks. magnetitt eller kalkspatkrystaller, vil kloritten framheve disse krystallene.

KARBONATER

Kalkspat: Kalkspat er et av de mest interessante mikromineraler fra Bjønndalen Bruk. Krystallene er meget varierte. De forekommer i en rekke forskjellige former, og de kan variere i størrelse fra 1 mm til flere cm.

Parisitt: Forekommer som sekskantede, prismatiske enkeltkrystaller. Så vidt jeg vet er parisitt bare funnet en

Kalkspat fra Bjønndalen Bruk. Foto: O.T. Ljøstad

gang som en ca 1,5 mm lang fin enkeltkrystall i et hulrom.

OKSYDER

Anatas: Forekommer som pene dipyramidale enkeltkrystall i hulrom. Den ene krystallen jeg har sett sitter i ei kvartsdruse, og den er ca 1,5 mm lang.

Hematitt: Forekommer som ganske store spaltestykker. Siden mineralet ikke forekommer i krystaller, er hematitt uten interesse som mikro.

Kvarts: Er et meget vanlig mineral som forekommer sammen med de fleste andre mineralene som krystallinske masser. Klare krystaller er heller ikke sjeldne i hulrom og på ganger. Det mest interessante mikromaterialet jeg har sett er noen 0,5 mm store dobbelatterminerte krystaller som forekommer i hulrom i granatmassen. Her er de ofte spiddet av et hårtynnt mineral.

Magnetitt: Etter min mening er det mest interessante og pene mikromineralet fra Bjønndalen Bruk. Det forekommer i 1-2 mm oktaedriske krystaller som ofte er sammenvokste til bøyde «plater» og rare figurer der man ser det oktaedriske snittet. Krystallene er skarpe og skinnende og det er det fineste mikromaterialet av magnetitt jeg har sett fra noen forekomst.

SULFATER

Barytt: Forekommer som 2,5 mm pene, klare «øksekrystaller» i hulrom sammen med kvartskrystaller. Mineralet er funnet i noen ganske få eksemplarer.

Gips: I en rusten, 0,5 m vertikal bergartsgang forekommer gips i små grupper av 1 mm hvite, prismetiske krystaller.

FLUORIDER

Flusspat: Forekommer ofte sammen med andre mineraler i krystallinske masser. Gode krystaller er mere uvanlige. Det vanligste er kubiske krystaller. Fargen varierer fra vannklare til blå. Enkelte ganger har de vannklare krystallene interessante inneslutninger av blå flusspat. Flusspat er også et av de pene og interessante mikromineralene som man med litt flaks kan finne.

UKJENTE

Av uidentifiserte mineraler som vi tre fra Elverum har i samlingene våre kan nevnes:

En pen 3 mm klar enkeltkrystall som forekommer sammen med kvarts.

0,3 mm brunorange krystaller sammen med kalkspat. Apophyllitt?